

40. Medzhibovska N. S. (2011). *Modern trends in supply chain management. Proceedings of the Odessa Polytechnic University. Vol. 1(35). 2011. P. 284—290.*

41. Selen, W. Soliman, F. (2002). *Operations in today's demand chain management framework. Journal of Operations Management 20, 2002, p. 667—673.*

42. Jüttner U., Christopher M., Baker S. (2007). *Demand chain management — integrating marketing and supply chain management. Industrial Marketing Management. Elsevier. 2007.*

43. American Marketing Association (2022), “*Definition of Marketing*”, available at: <http://www.ama.org/AboutAMA/Pages/Definition-of-Marketing.aspx>.

44. Levitt, T. (1960), “*Marketing Myopia*”, *Harvard Business Review*, vol. 38.

1.4. Інноваційна активність як основа інтенсивного розвитку підприємств

Іванова В. В.,

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки, підприємництва та менеджменту,
Навчально-наукового інституту менеджменту та психології,
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»*

Сучасні глобалізаційні процеси посилили конкуренцію, змусивши українські підприємства конкурувати не тільки між собою, а й з іноземними компаніями та міжнародними корпораціями. Це зумовлює активне створення та використання інновацій у діяльності підприємств як їх основної продукції, а також факторів ефективної діяльності. Повне використання інновацій із забезпеченням інноваційного типу діяльності підприємств та їх стійкого економічного становища означає інтенсивний тип розвитку підприємств, що забезпечує відтворення інноваційної стратегічної спрямованості їх розвитку на постійній основі.

Інновації – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [1].

Відповідно до такого визначення інновація дає можливість забезпечення якісного економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності продукції, підприємства у цілому. Безумовно, підприємствам, що здійснюють свою діяльність у сучасному складному соціально-економічному середовищі, необхідно постійно створювати і впроваджувати різноманітні інновації для забезпечення ефективної діяльності.

Інновація є результатом, який можуть отримати підприємства, здійснюючи інноваційну діяльність, не зважаючи на природу її походження (рис. 1).

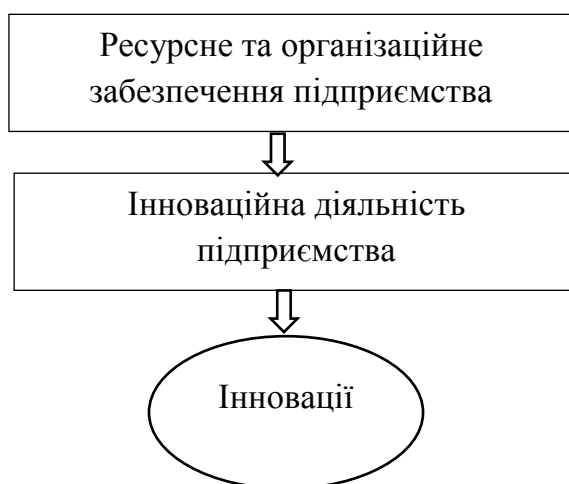

Рис. 1. – Умови отримання інновацій

Ступінь новизни інновації та впливу на результативність діяльності підприємств залежить від їх інноваційної активності. Інновації можуть бути ґрунтовними (суттєвими), що призводять до докорінним перетворенням у тій чи іншій сфері (створення продуктів з абсолютно новою цінністю для споживача, формування нових поколінь техніки, технологічних укладів та способів виробництва, нових економічних та соціально-політичних укладів, кардинально нові результати в науці та освіті). Удосконалюючі інновації можуть бути спрямовані на диференціацію та розповсюдження ґрунтовних інновацій, для вдосконалення продуктів, технологій, процесів, на більш повне врахування специфічних вимог різних галузей застосування та груп споживачів. Отже, інновації можуть бути різними за ступенем новизни, глибиною перетворень та значущості. Можна розрізнити, зокрема, інновації-стратегії та інновації-тактики, розуміючи під першими ґрунтовні технологічні інновації, а під другими – організаційно-управлінські інновації. У більшості випадків технологічні інновації превалюють над організаційно-управлінськими, а останні будуть відігравати роль удосконалюючих інновацій.

Розглянемо сутність вищезазначених понять для усвідомлення їх послідовності та взаємозв'язку, що дозволить правильно структурувати та організувати процеси, пов'язані з отриманням та використанням інновацій.

Інноваційна діяльність визначається як комплекс практичних дій, спрямованих на використання науково-технічних результатів для отримання нових або поліпшення існуючих виробів, технологій, методів управління та ін. [2]. Її пов'язують тільки зі створенням повністю нового об'єкта, а саме наголошується, що інноваційна діяльність – це такий вид діяльності, який на

основі результатів наукових досліджень забезпечує створення принципово нової продукції, нової послуги, в результаті яких з'являється те, чого раніше не було [3]. Лаконічно, але максимально точно до результату, інноваційну діяльність визначають як процес створення, провадження та поширення інновації [4, с. 245].

Інноваційну діяльність представляють як комплекс заходів стосовно практичного використання наукових, науково-технологічних результатів та інтелектуального потенціалу для створення або вдосконалення продукту, технологічного процесу, методів організації виробництва, праці, організаційної структури та систем управління [5]. Узагальнюючи вищезазначені підходи до визначення поняття «інноваційна діяльність», варто звернути увагу на різноплановість результатів, які там згадуються.

Попри різноплановість трактування результатів інноваційної діяльності, які містяться у вищезазначених підходах до визначення поняття «інноваційна діяльність», варто відмітити, що всі вони є інноваціями (інноваційними результатами).

Щодо інноваційної активності підприємства, то це поняття, яке, переважно, використовують, коли йдеться про оцінку інтенсивності інноваційної діяльності.

Зокрема, інноваційна активність підприємства — це оцінка інтенсивності інноваційної діяльності підприємства як основного фактора його розвитку та конкурентних переваг. Хоча, з іншого боку, автор зазначає, що основним базисом інноваційної активності є інноваційна діяльність, активність діяльності фірми та потенціал підприємства [6]

Інноваційну активність визначають як «узагальнюючу комплексну характеристику інтенсивності інноваційної діяльності підприємства, що заснована на здатності до мобілізації інноваційного потенціалу і спрямована на отримання позитивного результату, що відобразиться у їхньому довгостроковому стійкому розвитку». «Інноваційна активність підприємства є підґрунтям системи управління розвитком підприємства, що охоплює всі її складники» [7].

Інноваційна активність — це цілеспрямована діяльність суб'єктів підприємницької діяльності щодо конструювання, створення, освоєння і виробництва якісно нових видів техніки, предметів праці, об'єктів інтелектуальної власності, технологій, а також впровадження досконаліших форм організації праці й управління виробництвом. І це, по суті не оцінка інтенсивності інноваційної діяльності, а, скоріше, характеристика її сутності [8]. Зазначається, що «інноваційну активність потрібно розглядати як поняття,

яке характеризує не тільки динаміку змін, але й визначає інтенсивність змін щодо проведення на підприємстві ефективної інноваційної діяльності» [9].

Вважають, що «інноваційна активність» - рівень інтенсивності інноваційної діяльності та динамічної реалізації сукупності інноваційно цілеспрямованих процесів впровадження досконаліших форм організації праці й управління, що за рахунок впровадження інноваційних перетворень з урахуванням взаємодії факторів зовнішнього і внутрішнього середовищ формують певні конкурентні переваги підприємства та забезпечують його інноваційний розвиток» [10].

Але існують підходи до визначення поняття «інноваційна активність», у яких вона розглядається більш широко і різнопланово. Зокрема, автор зазначає, що, з одного боку, інноваційна активність передбачає реалізацію «послідовних інтенсивних динамічних дій із розробки або придбання інноваційних продуктів (відображення рівня сприйнятливості інновацій як споживача), або розробки, просування і реалізація інноваційних продуктів на ринку (властивість постачальника інновацій)». З іншого боку, інноваційна активність передбачає забезпечення підприємства «ефективними й інтенсивними діями» для «мобілізації інноваційного потенціалу», що дозволяє створювати або придбавати, освоювати і впроваджувати нові інноваційні продукти, процеси, організаційні, управлінські або маркетингові зміни. Фактично, інноваційна активність характеризується «як спроможність менеджменту активізувати інноваційний потенціал необхідної кількості і якості для випуску конкурентоспроможної інноваційної продукції». Автор переконаний, що «інноваційна активність менеджменту пояснює факт досягнення протилежних інноваційних результатів з однаковими вихідними даними» [11].

Низка показників, які часто використовуються для оцінки інноваційної активності підприємств, фактично вказують на неоднозначність цього поняття, демонструють неявну «двоспрямованість» такої оцінки.

Наприклад, для оцінки інноваційної активності підприємств автор використовує такі показники:

- 1) рівень освоєння нової техніки (кількість створених і використовуваних виробничих передових технологій);
- 2) рівень освоєння нової продукції (обсяг нових інноваційних товарів, робіт, послуг або тих, що піддавалися технологічним змінам);
- 3) частка співробітників, зайнятих у НДР і ДКР;
- 4) частка матеріальних ресурсів для НДР і ДКР (сукупність внутрішніх витрат на дослідження і розробки, витрати на технологічні інновації);

5) рівень забезпеченості підприємства інтелектуальною власністю (кількість патентних заявок, дозволів на винаходи) [12].

Перші два показники характеризують, по суті, інноваційну активність інноваційної діяльності, адже оцінюють отримані результати – інновації. Три останні показники дають оцінку інноваційної активності щодо організаційних та інших управлінських процесів.

Отже, інноваційну активність стосовно підприємства пропонується розглядати як дві складові: інноваційна активність системи управління підприємством (управлінської ланки) та активність інноваційної діяльності.

Інноваційна активність системи управління підприємством – це інтенсивність дій, спрямованих на організацію та здійснення інноваційної діяльності з метою отримання та/або впровадження інновацій. Це інтенсивність забезпечення можливості здійснювати інноваційну діяльність. До таких дій відноситься, зокрема, розробка відповідних бізнес-процесів, концентрація ресурсів, організація науково-дослідної діяльності, співпраця з дослідницькими науковими організаціями та університетами, формування людського потенціалу, мотивація інтелектуальної діяльності, генерація ідей.

Активність інноваційної діяльності – це інтенсивність дій стосовно безпосереднього створення та/або впровадження інновацій, тобто отримання інновації як кінцевого результату.

Результати інноваційної діяльності підприємства, а саме отримання інновацій та їх використання, інтенсивність цих процесів залежить від інноваційної активності інноваційної діяльності та здатності системи управління створювати умови для інноваційної діяльності, активізувати процеси формування необхідних ресурсів (рис. 2).

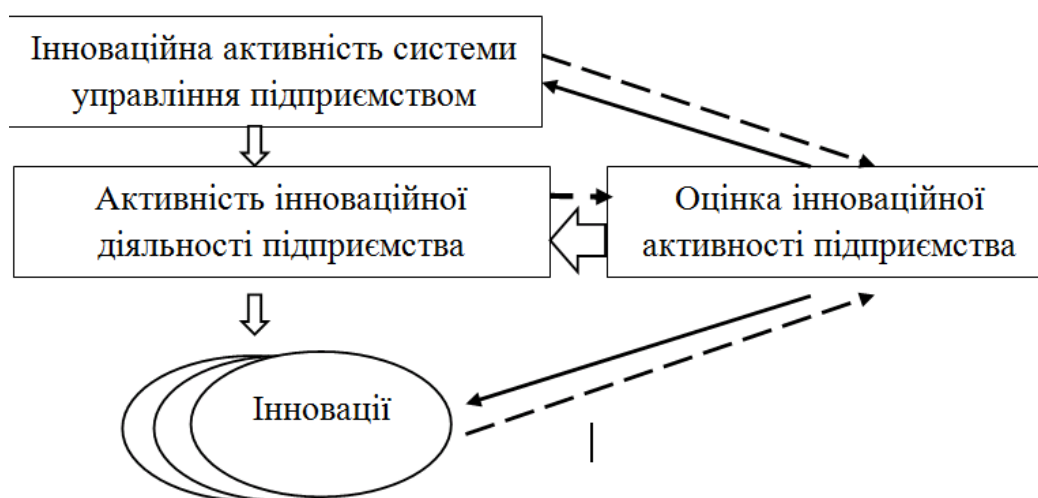

Рис. 2. – Інноваційна активність підприємства

Підприємства для контролю стану інноваційної активності системи управління підприємством та активності його інноваційної діяльності здійснює оцінку обох складових інноваційної активності підприємства. Це дозволяє швидко та своєчасно реагувати на можливі проблеми або отримати нову вхідну інформацію для подальшого вдосконалення діяльності. Зокрема, така оцінка дозволить отримати:

- інформацію для подальшого вдосконалення інноваційної діяльності;
- дані для коригування методів, способів та підходів до формування ресурсного та організаційного забезпечення інноваційної діяльності;
- інформацію щодо вдосконалення створення, використання та впровадження інновацій.

До загального обсягу контролюючої інформації також пропонується включати дані стосовно наявних інновацій, зокрема:

- дані щодо характеристик інновацій;
- особливості їх розробки, використання або впровадження;
- поточні та кінцеві перешкоди використання або впровадження інновацій;
- оцінку наявності та масштабності змін внаслідок їх використання;
- результати впливу інновацій на діяльність підприємства.

Отримана інформація дозволить комплексно оцінити стан інноваційної діяльності, ступінь досягнення підприємством тактичних цілей, відповідність стратегії. Така інформація забезпечить процес ухвалення рішення, що включає основні етапи:

Етап 1. Попередній аналіз проблеми. На цьому етапі визначаються:

- основні цілі;
- рівні розгляду складових інноваційної діяльності, типи та характер зв'язків;
- об'єкти, які використовуються, ресурси для інновацій та критерії їх оцінки;
- основні протиріччя, вузькі місця та обмеження.

Етап 2. Постановка задачі для ухвалення рішення, що включає:

- формулювання завдання;
- визначення типу завдання;
- визначення альтернативних варіантів та основних критеріїв для вибору з них найкращих;
- вибір методу прийняття рішення.

Етап 3. Отримання вихідних даних. На даному етапі встановлюються способи виміру. У разі використання експертних методів необхідно вирішити

завдання стосовно формування групи експертів, проведення опитувань, попереднього аналізу результатів.

Етап 4. Ухвалення рішення.

Етап 5. Аналіз та інтерпретація отриманих результатів. Отримані результати можуть виявитися незадовільними та вимагати змін. У цьому випадку необхідно буде виконати певні етапи повторно.

Системність структури підприємства зумовлює вплив на його загальний стан будь-якої складової його діяльності. Отже, результати оцінки інноваційної активності підприємства є підґрунтям для вдосконалення його діяльності загалом.

В інноваційній діяльності необхідно розрізняти сукупність процесів, що забезпечують постійне вдосконалення діяльності підприємства в результаті підвищення суспільних потреб на основі взаємопов'язаного розвитку науки і техніки, об'єктивних економічних закономірностей. Доцільно поєднувати сукупність стратегічних завдань та тактичних дій, що забезпечують високий рівень використання інноваційного потенціалу підприємства.

Здійснення інноваційної діяльності передбачає наявність відповідного механізму реалізації її цілей та завдань. Базовим елементом створення цього механізму, що дозволяє оцінити принципову можливість її здійснення, є інноваційним потенціал, який можна визначити як сукупність елементів, необхідних для інтенсивного розвитку за рахунок внутрішніх можливостей.

Інноваційний потенціал залежить від специфіки та масштабу діяльності, а рівень його розвитку визначає інноваційні можливості підприємства, його сприйняття нововведень. Інноваційний потенціал підприємства як сукупність елементів здійснення інноваційної діяльності, є однією з основних характеристик інноваційного сприйняття, що визначає, у свою чергу, реальний рівень інтенсивності інновацій, що впроваджуються.

Управління інноваційною діяльністю в умовах динамічності, невизначеності та конфліктності зовнішніх та внутрішніх умов інноваційного процесу потребує інформаційного забезпечення, що відповідає реальній ситуації, а також кількісної оцінки показників, що визначають повноту та достовірність поведінки системи управління підприємством. Їх регулювання забезпечує можливість управління стратегією підприємства, дозволяє передбачити та виключити негативний розвиток подій.

Зростання інноваційної активності дозволить забезпечити створення конкурентних переваг підприємства, формування його сильного конкурентного статусу в умовах посилення впливу глобалізації на ринкову конкуренцію, інтенсивний розвиток підприємства.

Список використаних джерел:

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 р. Відомості ВР України. 2002. № 36. Ст. 266. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
2. Тарасова О.В. Теоретико-методологічні основи інноваційної діяльності підприємств. Економіка харчової промисловості. 2012. 1. С. 37–41.
3. Шпикуляк О.Г. Мазур Г.Ф. Інноваційна діяльність у механізмі стимулювання агропромислового виробництва. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2014. 4. С. 73–77.
4. Маркетинг. Менеджмент. Інновації: [монографія] / За ред. д. е. н., проф. С.М. Ілляшенка. Суми: Папірус, 2010. 621 с.
5. Чаплінський В. Р. Інноваційна активність в Україні, тенденції та перспективи розвитку. Ефективна економіка. 2020. № 12. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8435>.
6. Гринько Т. В. Сутність, складові та особливості категорії "інноваційна активність підприємства", Інвестиції: практика та досвід. № 8. 2010. С. 30-32.
7. Гречан П.Ю. Інноваційна активність у системі розвитку підприємства. Підприємництво та інновації. 2020. 1. С.29-32.
8. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. К.: Видавничий центр "Академія", 2000. 864 с.
9. Федулова І.В. Дослідження інноваційної активності промислового підприємства, <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/89df5b6e-bb5c-432b-aebf-3ec7094b2d79/content>
10. Ложачевська О. М., Гречан П. Ю. Інноваційна активність підприємства: аналіз існуючих підходів і методів оцінки. Економіка та держава. 2020. № 8. С. 53–55.
11. Касьян З. П. Аналіз та формування складових інноваційної активності підприємств легкої промисловості. Вісник КНУДТ. 2012. 2. С. 168- 172.
12. Зайцева Л. О. Інноваційна активність компаній: оцінка тенденцій розвитку. Економіка та держава. 2020. № 12. С. 27–33.

1.5. Механізм модернізації бізнес-процесу фермерського господарства в забезпеченні соціально-економічного захисту

Фрунза С.А.,

кандидат економічних наук, доцент,

завідувач кафедри фінансів та бухгалтерського обліку,

Економіко-технологічний інститут імені Роберта Ельворті

Постійні зміни в процесах глобалізації економіки, формування відповідного розвитку фермерських підприємств зумовлюють вивчати та оновлювати підходи для ефективної побудови організаційно-економічного